

Neljapäev, 19. jaanuar 2023

P9_TA(2023)0015

Ukraina-vastase agressioonikuriteo erikohtu loomine**Euroopa Parlamendi 19. jaanuari 2023. aasta resolutsioon Ukraina-vastase agressioonikuriteo erikohtu loomise kohta (2022/3017(RSP))**

(2023/C 214/10)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Ukraina ja Venemaa kohta, eelkõige 19. mai 2022. aasta resolutsiooni võitluse kohta Ukraina sõjakuritegude toimepanijate vastutusele võtmise eest⁽¹⁾ ja 23. novembri 2022. aasta resolutsiooni Venemaa Föderatsiooni tunnistamise kohta terrorismi toetavaks riigiks⁽²⁾,
- võttes arvesse 13. jaanuari 1942. aasta Londoni deklaratsiooni,
- võttes arvesse ÜRO põhikirja,
- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 14. detsembri 1974. aasta resolutsiooni 3314 (XXIX) agressiooni määratlemise kohta ja 3. novembri 1950. aasta resolutsiooni 377(V) („Uniting for Peace“),
- võttes arvesse Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuuti, eelkõige selle artiklit 8 bis, ja selle agressioonikuritegu käsitlevaid Kampala muudatusi ning Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ja Euroopa Liidu vahelist 2006. aasta koostöö ja abistamise lepingut,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioone 2433 (2022), 2436 (2022), 2463 (2022) ja 2473 (2022),
- võttes arvesse Rahvusvahelise Kohtu 16. märtsi 2022. aasta määrust genotsiidi vältimise ja selle eest karistamise konventsiooni kohase väidetava genotsiidi kohta,
- võttes arvesse resolutsiooni „The Russian Federation’s war of aggression against Ukraine and its people, and its threat to security across the OSCE region“ (Venemaa Föderatsiooni agressioonisõda Ukraina ja selle rahva vastu ning sellest tulenev oht julgeolekule kogu OSCE piirkonnas), mis võeti vastu Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) parlamentaarse assamblee 29. iga-aastasel istungjärgul, mis toimus 2.–6. juulil 2022,
- võttes arvesse Eesti, Läti ja Leedu välisministrite 16. oktoobri 2022. aasta ühisavaldust, milles nõutakse Ukraina-vastase agressioonikuriteo erikohtu loomist,
- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 2. märtsi 2022. aasta resolutsiooni „Aggression against Ukraine“ (Ukraina vastu suunatud agressioon) ja 12. oktoobri 2022. aasta resolutsiooni „Territorial integrity of Ukraine: defending the principles of the Charter of the United Nations“ (Ukraina territoriaalne terviklikkus: ÜRO põhikirja põhimõtete kaitsmine),
- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 2. novembri 2022. aasta resolutsiooni „Report of the International Criminal Court“ (Rahvusvahelise Kriminaalkohtu aruanne) ja 14. novembri 2022. aasta resolutsiooni „Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine“ (Ukraina vastu suunatud agressiooni heastamise ja hüvitamise edendamine),
- võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 20. ja 21. oktoobri 2022. aasta ning 15. detsembri 2022. aasta järeldusi,
- võttes arvesse Euroopa Komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni 30. novembri 2022. aasta avaldust Venemaa vastutuse ja külmutatud Venemaa varade kasutamise kohta, milles ta viitab vajadusele luua ÜRO toetusel erikohus Venemaa Ukraina-vastase agressioonikuriteo uurimiseks ja selle eest vastutusele võtmiseks, ning sellele järgnenud Saksamaa, Poola ja teiste riikide kõrgetasemelisi avaldusi,

⁽¹⁾ ELT C 479, 16.12.2022, lk 68.

⁽²⁾ Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0405.

Neljapäev, 19. jaanuar 2023

- võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõikeid 2 ja 4,
- A. arvestades, et ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohaselt on kõik riigid võrdselt suveräänsed ja peavad oma rahvusvahelistes suhetes hoiduma jõuga ähvardamisest või jõu kasutamisest teiste riikide territoriaalse terviklikkuse või poliitilise sõltumatuse vastu;
- B. arvestades, et 2014. aasta veebruarist saadik on Venemaa pidanud Ukraina vastu õigusvastast, provotseerimata ja õigustamatut agressioonisõda, mida ta taasalustas 24. veebruaril 2022 ulatusliku kallaletungiga Ukrainale;
- C. arvestades, et Venemaa Föderatsiooni agressioonisõda Ukraina vastu kujutab endast ÜRO põhikirja, rahvusvahelise õiguse aluspõhimõtete ja mitmesuguste rahvusvaheliste kokkulepete, näiteks Helsingi lõppakti, Pariisi uue Euroopa harta ja Budapesti memorandumiga jõhkrat ja jämedat rikkumist;
- D. arvestades, et selle aja jooksul on Venemaa väed valimatult rünnanud elamupiirkondi ja tsiviiltaristut, tapnud tuhandeid Ukraina tsiviilisikuid ja pannud kogu riigis tsiviiltaristu kahjustamiseks toime terroriakte;
- E. arvestades, et mõrvatud on juba tuhandeid tsiviilisikuid, sealhulgas lapsi, ja veel rohkem on neid, keda on piinatud, ahistatud, seksuaalselt rünnatud või kes on röövitud või sunniviisiliselt ümber asustatud; arvestades, et Venemaa vägede ja käsilasvägede ebainimlik käitumine on rahvusvahelise humanitaarõigusega täielikult vastuolus;
- F. arvestades, et Venemaa relvajõudude poolt Butšas, Irpinis ja paljudes teistes Ukraina linnades Venemaa okupatsiooni ajal toime pandud julmused paljastavad Venemaa Föderatsiooni poolt Ukraina vastu peetava agressiooniõja jõhkruse ning rõhutavad, kui oluline on koordineeritud rahvusvaheline tegevus agressioonikuriteo ja kõigi rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumiste eest vastutavate isikute kindlakstelemiseks;
- G. arvestades, et 30. septembril 2022 teatas Venemaa ühepoolselt, et annekteerib Donetsk, Hersoni, Luhanski ja Zaporizžja, s.o Venemaa poolt osaliselt okupeeritud Ukraina oblastid;
- H. arvestades, et Euroopa Parlament ja paljude riikide parlamendid ja assambleed on tunnistanud Venemaa terrorismi toetavaks riigiks ning terrorismivahendeid kasutavaks riigiks;
- I. arvestades, et Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on kõige jõhkram agressiooniakt, mille ühe konkreetse riigi poliitiline juhtkond on Euroopas alates 1945. aastast toime pannud, ja seetõttu nõuab see asjakohast õiguslikku reageerimist rahvusvahelisel tasandil; arvestades, et ÜRO Peaassamblee on oma resolutsioonides⁽³⁾ tunnistanud, et Venemaa Föderatsiooni Ukraina-vastane agressioon on vastuolus ÜRO põhikirja artikli 2 lõikega 4 ja et Venemaa Föderatsioon tuleb kõigi Ukrainas ja Ukraina vastu toime pandud rahvusvahelise õiguse rikkumiste eest, sealhulgas agressiooni eest, mis on vastuolus ÜRO põhikirjaga, vastutusele võtta; arvestades, et Ukraina-vastase agressioonikuriteo toimepanemise eest vastutavad isikud ei tohi jääda karistamata;
- J. arvestades, et Venemaa agressiooni on selgesõnaliselt hukka mõistnud ka paljude riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide, sealhulgas Euroopa Nõukogu, OSCE, ELI, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO), Aafrika Liidu, Lääne-Aafrika riikide majandusühenduse, Vaikse ookeani saarte foorumi, Ameerika Riikide Organisatsiooni, Kariibi Ühenduse, Põhjamaade Nõukogu jt esindajad;
- K. arvestades, et Rahvusvaheline Kohus andis 16. märtsil 2022 Venemaa Föderatsioonile korralduse peatada viivitamata sõjalised operatsioonid Ukraina territooriumil;

(3) ÜRO Peaassamblee 2. märtsi 2022. aasta resolutsioon „Aggression against Ukraine“ (Ukraina vastu suunatud agressioon), 24. märtsi 2022. aasta resolutsioon „Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine“ (Ukraina vastu suunatud agressiooni humanitaartagajärjed) ja 15. novembri 2022. aasta resolutsioon „Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine“ (Ukraina vastu suunatud agressiooni heastamise ja hüvitamise edendamine).

Neljapäev, 19. jaanuar 2023

- L. arvestades, et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokurör on alates 2. märtsist 2022 viinud läbi Ukraina olukorra uurimist seoses varasemate ja praeguste süüdistustega, et Venemaa Föderatsioon on alates 21. novembrist 2013 pannud toime kuritegusid, sealhulgas genotsiidi, sõjakuritegusid ja inimsusvastaseid kuritegusid; arvestades, et kuigi Ukraina ei ole Rahvusvahelise Kriminaalkohtu osalisriik, on ta tunnustanud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu jurisdiktsiooni ja teeb temaga koostööd;
- M. arvestades, et ÜRO Peaassamblee 14. detsembri 1974. aasta resolutsioonis 3314 (XXIX) määratletakse agressiooni kui „ühe riigi poolt sõjalise jõu kasutamist teise riigi suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse või poliitilise sõltumatuse vastu või mingil muul viisil, mis on vastuolus ÜRO põhikirjaga“, ning märgitakse, et „agressioon on kuritegu rahvusvahelise rahu vastu“ ning et „agressioon toob kaasa rahvusvahelise vastutuse“; arvestades, et Rooma statuudi artiklis 8a määratletakse agressioonikuritegu kui „agressiooniakti kavandamist, ettevalmistamist, algatamist või elluviimist isiku poolt, kelle positsioon võimaldab tal efektiivselt kontrollida või suunata riigi poliitilist või sõjalist olukorda, mis oma iseloomult, raskuselt ja ulatuselt kujutab endast ÜRO põhikirja ilmset rikkumist“; arvestades, et agressiooniakt tähendab ühe riigi poolt sõjalise jõu kasutamist teise riigi suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse või poliitilise sõltumatuse vastu või mingil muul viisil, mis on vastuolus ÜRO põhikirjaga; arvestades, et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi kohaselt erineb agressioonikuritegu sõjakuritegudest või inimsusevastastest kuritegudest; arvestades, et agressioonikuritegu on üldjuhul võimukuritegu, mille saavad toime panna ainult need, kelle võimuses on kujundada riigi agressioonipoliitikat; arvestades, et Nürnbergi rahvusvaheline sõjakohus, mis keskendus agressioonikuriteole, otsustas 1946. aastal, et agressioon on rahvusvaheliste kuritegude hulgas kõige rängem;
- N. arvestades, et agressioon on tõsine rahvusvaheline kuritegu, eriti seoses igat liiki massihävitusrelvade võimaliku kasutamisega, mis tooks kaasa katastroofilised tagajärjed maailma rahule ja inimeste toimetulekule ning tõsise pikaajalise kahju looduskeskkonnale ja kliimale;
- O. arvestades, et Rahvusvaheline Kohus märkis kohtuasjas Barcelona Traction, et agressiooniaktide ebaseaduslikuks tunnistamisest tulenevad kohustused on kohustused rahvusvahelise üldsuse kui terviku ees, mitte üksikute riikide ees;
- P. arvestades, et Rahvusvahelisel Kriminaalkohtul on pärast Ukraina esitatud kaht *ad hoc* avaldust pädevus menetleda Ukraina territooriumil alates 2013. aasta novembrist toime pandud sõjakuritegusid, inimsusevastaseid kuritegusid ja genotsiidi, kuid tal puudub selles olukorras pädevus Rooma statuudi artiklis 8a ja Kampala muudatustes määratletud agressioonikuriteo üle, sest ei Ukraina ega ka Venemaa Föderatsioon ei ole Rooma statuuti ega agressioonikuriteoga seotud muudatusi ratifitseerinud; arvestades, et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokurör on alates 2. märtsist 2022 viinud läbi uurimist seoses olukorraga Ukrainas; arvestades, et agressioonikuriteo erikohtu loomine ei mõjuta Rahvusvahelise Kriminaalkohtu jurisdiktsiooni muude kuritegude üle, vaid üksnes täiendab seda;
- Q. arvestades, et Euroopa Parlament ning Tšehhi, Eesti, Prantsusmaa, Läti, Leedu, Madalmaade ja Poola parlamendid on võtnud vastu resolutsioonid, millega toetatakse ajutise rahvusvahelise erikohtu loomist;
- R. arvestades, et komisjon pakkus 30. novembril 2022 välja alternatiivsed võimalused vastutusmehhanismi loomiseks Ukraina-vastase agressioonikuriteo eest; arvestades, et kõik otsused sellise mehhanismi kohta tuleks teha tihedas koostöös Ukrainaga;
- S. arvestades, et Euroopa Ülemkogu julgustas oma 15. detsembri 2022. aasta järeldustes rohkem pingutama, et tagada täielik vastutus sõjakuritegude eest ja vastutusele võtmine agressioonikuriteo eest, ning kutsus komisjoni, komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ja nõukogu üles jätkama seda tööd kooskõlas ELi ja rahvusvahelise õigusega, rõhutades, et agressioonikuriteo eest vastutusele võtmine on kogu rahvusvahelise üldsuse mure;

Neljapäev, 19. jaanuar 2023

- T. arvestades, et ÜRO Julgeolekunõukogu on Ukraina olukorra suhtes tegutsemisvõimetu, sest Venemaa saab kõik sisulised meetmed vetostada; arvestades, et ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga 377 loodi pretsedent, andes ÜRO-le alternatiivse tegutsemisvõimaluse olukorras, kus kasvõi üks ÜRO Julgeolekunõukogu alaline liige kasutab oma vetoõigust, et takistada Julgeolekunõukogul täitmast ÜRO põhikirjas sätestatud ülesandeid;
1. kordab, et mõistab kõige karmimalt hukka Venemaa agressioonisõja Ukraina vastu, toetab vankumatult Ukraina sõltumatust, suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust tema rahvusvaheliselt tunnustatud piirides ning nõuab, et Venemaa lõpetaks viivitamata igasuguse sõjategevuse Ukrainas ning viiks kõik väed ja sõjatehnika kogu Ukraina rahvusvaheliselt tunnustatud territooriumilt tingimusteta välja;
 2. rõhutab, et Venemaa agressioonikuritegu Ukraina vastu on selge ja vaieldamatu ÜRO põhikirja rikkumine, millele rahvusvaheline üldsus ei saa ülemaailmse julgeoleku ja reeglitel põhineva rahvusvahelise korra huvides reageerimata jätta; kordab oma üleskutset komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning liikmesriikidele toetada täielikku vastutusele võtmist kõigi kuritegude eest, mille Venemaa ja selle liitlased ja esindajad on Ukraina-vastases agressioonisõjas toime pannud;
 3. rõhutab tungivat vajadust, et EL ja selle liikmesriigid nõuaksid tihedas koostöös Ukraina ja rahvusvahelise üldsusega, eelistatavalt ÜRO raamistikus, rahvusvahelise erikohtu loomist, et esitada süüdistus Venemaa Föderatsiooni ja selle liitlaste poliitilisele ja sõjalisele juhtkonnale Ukraina vastu suunatud agressioonikuriteo toimepanemise eest ning leida sellele küsimusele ühine õiguslikult kindel lahendus; on veendunud, et sellise kohtu loomine täidaks suure lünga rahvusvahelise kriminaalõiguse praeguses institutsioonilises ülesehituses ning seejuures tuleks järgida Rahvusvahelise Kriminaalkohtu suhtes kohaldatavaid standardeid ja põhimõtteid, nagu on sätestatud Rooma statuudis;
 4. nõuab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid teeksid Ukrainaga tihedat koostööd, et saada ja tagada Ukraina-vastase agressioonikuriteo erikohtu loomiseks eelkõige ÜRO Peaassamblee ja teiste rahvusvaheliste foorumite, sh Euroopa Nõukogu, OSCE ja G7 riikide poliitiline toetus;
 5. on seisukohal, et erikohtu loomine täiendaks Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ja selle prokuröri uurimistegevust, kuna see keskenduks Ukrainas väidetavalt toime pandud genotsiidile, sõjakuritegudele ja inimsusevastastele kuritegudele; väljendab täielikku toetust käimasolevale Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokuröri tegevusele Ukraina olukorra uurimisel; rõhutab, et on vajalik, et Ukraina ratifitseeriks Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi ja selle muudatused ning saaks ametlikult Rahvusvahelise Kriminaalkohtu liikmeks;
 6. nõuab, et erikohtu loomisele toetuse saamiseks kasutataks aktiivselt ELi avalikku diplomaatiat ja strateegilist kommunikatsiooni;
 7. rõhutab, et kuigi erikohtu täpne koosseis ja töömeetodid määratakse kindlaks hiljem, tuleb nende puhul järgida rangeimaid läbipaistvuse ja erapooletuse kriteeriume; on ühtlasi seisukohal, et rahvusvahelisel erikohtul peab olema pädevus uurida mitte ainult Vladimir Putini ja Venemaa Föderatsiooni poliitilise ja sõjalise juhtkonna, vaid ka Aljaksandr Lukašenka ja sõda võimaldava Valgevene riigi poliitilise ja sõjalise juhtkonna tegusid, kuna Valgevene territooriumilt ja tema logistilisel toel peab Venemaa Föderatsioon Ukraina-vastast agressioonisõda, mis kujutab endast agressioonikuritegu Rooma statuudi artikli 8 bis kohaselt;
 8. rõhutab, et EL peaks alustama ettevalmistusi erikohtu loomiseks viivitamata, keskendumas seejuures erikohtu toimimiskorra väljatöötamisele koostöös Ukrainaga ning toetama ukrainlasi ja rahvusvahelisi ametiasutusi sellise tõendusmaterjali säilitamisel, mida tulevane erikohus kasutada saab;
 9. nõuab, et ELi institutsioonid, eelkõige komisjon ja Euroopa välisteenistus toetaksid seni ajutise prokuratuuri loomist, ning märgib, et selle loomine oleks väga oluline praktiline samm Ukraina-vastase agressioonikuriteo uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel tulevases erikohtus;
 10. mõistab hukka Venemaa tava blokeerida kõik ÜRO tasandi meetmed, mille eesmärk on võtta Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja eest vastutusele;

Neljapäev, 19. jaanuar 2023

11. rõhutab Ukraina-vastase agressioonikuriteo erikohtu olulist rolli Ukraina rahvale õigluse taotlemisel, teiste rahvusvaheliste osalejate heidutamisel Venemaa ebaseaduslikku agressiooni jälgendamast ning hüvitiste nõudmise ja mis tahes tulevase lepitusprotsessi hõlbustamisel;

12. kutsub ELi ja liikmesriike, samuti nende partnereid ja liitlasi üles alustama arutelu õigusliku võimaluse üle kasutada Venemaa riiklikke varasid hüvitisena rahvusvahelise õiguse rikkumise eest Venemaa poolt Ukrainas, sealhulgas võimaluse korral nende varade suhtes riikliku puutumatus kaitset mitte kohaldama või sellise kaitse ulatust piirama, kuna tegemist on raskete rikkumistega;

13. on kindlalt veendunud, et agressioonikuriteo erikohtu loomisega saadetak스 nii Venemaa ühiskonnale kui ka rahvusvahelisele üldsusele väga selge signaal, et Vladimir Putin ning Venemaa poliitiline ja sõjaline juhtkond on võimalik Ukrainas toime pandud kuritegude eest süüdi mõista; rõhutab, et sellise kohtu loomine oleks selge sõnum ka Venemaa ja selle liitlaste poliitilisele ja ärieliidile, et Vladimir Putini juhtimisel ei ole Venemaa Föderatsioonil enam võimalik pöörduda tagasi tavapäraste suhete juurde läänega;

14. toetab ÜRO Peaassamblee soovitus esimese sammuna selles suunas, et ÜRO liikmesriigid looksid koostöös Ukrainaga rahvusvahelise kahjuregistri, mille kannete alusel hüvitatakse tulevikus kõigile asjaomastele füüsilistele ja juriidilistele isikutele tekitatud kahju, kaotused või vigastused ning looduskeskkonnale ja kliimale ning Ukraina riigile põhjustatud pikaajaline, ulatuslik ja ränk kahju, mille on põhjustanud Venemaa Föderatsiooni ja selle liitlaste rahvusvahelised õigusvastased teod Ukrainas või Ukraina vastu, ning ühtlasi tuleks toetada ja koordineerida tõendite kogumise protsessi;

15. nõuab, et EL võtaks vastu ühise seisukoha agressioonikuriteo kohta ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi Kampala muudatuste kohta agressioonikuriteost; kutsub Bulgaariat, Taanit, Prantsusmaad, Kreekat, Ungarit ja Rumeeniat üles Kampala muudatused heaks kiitma ja ratifitseerima;

16. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, ÜRO peasekretärile, Euroopa Nõukogule, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroole, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile, Rahvusvahelise Punase Risti Komiteele, Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule, G7 riikidele, Aafrika Liidule, Lääne-Aafrika riikide majandusühendusele, Vaikse ookeani saarte foorumile, Ameerika Riikide Organisatsioonile, Kariibi Ühendusele, Valgevene ametiasutustele, Venemaa Föderatsiooni presidendile, valitsusele ja parlamendile ning Ukraina presidendile, valitsusele ja parlamendile.